

També de cultura viu l'home

FILA CULTURAL. Davant l'apagada cultural provocada per la pandèmia, escau fer un diagnòstic de la situació³ per analitzar-ne els efectes i preveure possibles solucions. Amb la intenció de copsar les inquietuds i les necessitats del sector cultural, i elaborar un pla de reconstrucció, la regidoria de Cultura de l'Ajuntament va mantenir el 6 de maig una trobada virtual amb una vintena de representants del món cultural, alguns dels quals participen també en aquest reportatge, bé sigui en qualitat d'artistes, dinamitzadors culturals o representants de l'administració i el periodisme cultural.

Tota crisi palesa amb més rellevància les debilitats i les fortaleces. Per a Jordi "Jet" Serra Morales, integrant del grup Jo Jet i Maria Ribot i consultor a Cultura del Bé Comú, aquest contratemps ha servit per fer més visible «l'abisme que separa la pràctica cultural de la legalitat laboral i jurídica dels treballadors de la cultura». A canvi, «la pandèmia ha fet aflorar com és de bàsica la cultura i la creativitat en moments en què l'humà es defineix a ell mateix: bé sigui pintant, fent música, creant». Segons Lluís Cerarols, director dels Serveis Territorials de Cultura a la Catalunya Central, «l'afectació sobre la cultura i el turisme serà especialment important, perquè deixa en suspens les concentracions multitudinàries». Qualifica la situació de «destrossa» i posa de relleu «les nombroses iniciatives virtuals que procuren mantenir una mica viu el sector».

Des de l'Associació Cultural El Galliner, Joan Morros posa l'accent en la precarietat econòmica: «Ho és per als artistes, per als mànagers, per als tècnics, per als gestos culturals... i també per als consumidors de cultura, que veuran reduïda la seva capacitat econòmica». Pep Garcia, gestor cultural de La General, opina que «els polítics no han sabut liderar i defensar un sector que ara mateix es troba en la intempèrie». La periodista Anna Vilajosana reconeix que «el mal provocat per la pandèmia és enorme en tots els sectors» i sobre la qüestió de les limitacions d'aforament considera que «caldrà anar-ho ajustant sobre la marxa, en una cadena d'assaig-error, com s'està fent amb altres mesures: franges horàries, ús de la mascareta...». I afegeix: «El més assenyat, per a mi, és el que ningú vol: no tenir pressa. Córrer massa és un error, perquè els espectadors no anirem enlloc sense garanties de seguretat. Cal recuperar la confiança del públic».

Pintura de Chagall (La violinista).

Desconfinament en clau cultural

Com en els altres sectors, serà l'evolució de la malaltia la que marcarà la pauta sobre quan i de quina manera cal reactivar l'activitat. Segons Cerarols, «a dia d'avui encara no és gaire clara la concreció d'aquest desconfinament. Fa uns dies l'estat anunciava, per exemple, l'obertura dels arxius, però sense assenyalar un protocol de bones pràctiques per evitar riscos de contagi. Cinemes i teatres, quin aforament? I els concerts a l'aire lliure? Espectacles de carrer?». En la mateixa línia, Morros veu complicat «prendre decisions sobre un tema del qual no hi ha, o hi ha ben poc, coneixement, experiència, dades objectives».

Això fa que un pugui preguntar per què un 30% de l'aforament i no un 45 o un 70%? Per què 30 persones, 100, 200 o 800? Per què dos metres de distància i no tres? Per què no podran seure juntes en un teatre les persones que conviuen les vint-i-quatre hores del dia a casa? O com hauran de cantar els grups corals: amb mascaretes? Amb un metre de separació?». Garcia es mostra confiat amb els criteris dels experts: «Quan un expert t'ho explica bé genera confiança», però també lamenta «haver trobat a faltar més veus d'experts, en detriment d'altres perfils. I massa rodes de premsa». Per a Serra Morales, «des del punt de vista sanitari és tan realista el pla de desconfinament com letal ho és per al sector cultural» i Morros ho resumeix així: «Si a la manca d'unitat dels criteris científics hi afegim els criteris polítics i els econòmics, el conflicte està servit».

Un abans i un després

És evident que res no tornarà a ser igual, entre altres raons perquè, com apunta Serra Morales, «s'han trencat tabús i això obre noves perspectives. Crec que la creativitat i la democratització de l'art hi sortiran guanyant. També crec que és una bona oportunitat per deslligar el valor de la proposta cultural de la quantitat o la majoria, per avaluar-lo des de la qualitat, encara que sigui en minoria». El que ara cal, diu Vilajosana, és «tenir una bona radiografia de la realitat i escoltar les persones implicades. I posar-hi diners. El pressupost és el que ens dirà si la cultura és estratègica o no». Diners i sentit comú, afegeix Morros: «Evidentment rebaixar l'IVA facilitaria les contractacions, la compra de productes o serveis culturals, però no tinc els coneixements econòmics per saber la incidència en l'economia global d'aplicar aquesta rebaixa». El que sí és cert, assenyala Morros, és que «hi haurà canvis en el model d'oferta cultural que dependran de molts factors i de les situacions personals. N'esmento alguns: què passarà amb els artistes novells? I amb els consolidats? Quins criteris aplicaran els gestors culturals? Com ho viuran els ciutadans? Tindran els espectadors por d'entrar en un teatre o en un cinema? Tindran diners per comprar llibres?». Garcia reclama de l'administració «una estratègia a mig i llarg termini, amb un pla de com viurà la cultura, amb sostenibilitat, el futur. I és clar, caldria congelar l'IVA, els impostos i les quotes dels autònoms». Una estratègia que, per a Serra Morales, passa per «elevant el rang de la cultura al de l'educació i la sanitat, traslladar-ho al model educatiu i reflectir-ho al pressupost. En segon lloc, regularitzar les condicions laborals dels artistes i treballadors de la cultura, a l'estil francès. I en tercer lloc, treballar el model de fiscalitat». La qüestió és «com es monetitza tot això i si es pot canviar la visió de despesa per la d'inversió».

Les primeres mesures previstes per l'administració -microcrèdits, ajudes a fons perdut i reducció de taxes- representen un primer pas, però en opinió de Cerarols «cal donar més cobertura al sector cultural que en si ja és vulnerable, tot facilitant i agilitant la concessió d'ajuts, ja que sovint hi ha massa burocràcia fins i tot per les petites subvencions». Serra Morales reconeix que «l'administració local ha tingut sensibilitat per escoltar el sector. Traduir això, per mi, vol dir aprofitar per sembrar amb polítiques de creació i respondre a les necessitats culturals amb cultura. I potser també entendre que, aquesta cura i necessitat que s'està visualitzant al sector en temps de crisi és la cura i la necessitat que s'ha viscut sistemàticament des de sempre».

Qui més qui menys ha posat de relleu el paper de les noves tecnologies com a mitjà per difondre i compartir tot tipus d'expressions culturals i artístiques. Les xarxes han permès visitar museus, accedir de franc a representacions teatrals, assistir a concerts i conferències en directe. Com apunta Vilajosana, «des que va començar el confinament, actors, escriptors, músics, ballarins... han regalat el seu art a través de les xarxes socials en un gest que els honora, però que té riscos. El públic hauria de tenir memòria i retornar als artistes el favor que ens han fet anant a veure els seus espectacles i comprant els seus llibres». Considera que «les pantalles no marxaran, seran un canal més», malgrat que, com subratlla Garcia, «el directe de les arts escèniques és insubstituïble».

A l'estiu, tota cultura viu

En previsió d'un estiu força casolà i desconfinat, tant Morros com Garcia imaginem uns mesos «sense estar tancats», diu Garcia, «i, per tant, podent gaudir de la vida en el territori més proper, que és la ciutat. Manresa ha de viure un estiu especial, extraordinari, amb uns carrers plens de cultura, gastronomia, oci, comerç, gent, paisatge». Tal vegada, afegeix Morros, «es podrien promoure alguns cicles culturals en espais tancats o oberts en què es pugui controlar l'aforament (patis d'escoles, pavellons esportius...). M'imagino actuacions de música, dansa, circ, teatre de petit i mitjà format, amb pocs artistes d'alt l'escenari i els espectadors asseguts mantenint les distàncies. En aquestes primeres fases estaria bé que els artistes locals o comarcals tinguessin una certa prioritat. Sortosament, a Manresa i el Bages tenim artistes en tots els àmbits i de molta qualitat. Ara tenim l'oportunitat entre tots -polítics, gestors i usuaris- de trencar la dita popular «que ningú no és profeta a la seva terra».

El moment de repensar-ho tot

Oriol Pérez

Em sembla que no som gens conscients, encara, de la "garrotada" que acabem de viure. O estem vivint. La nostra habitual característica de no saber llegir els problemes de manera global ens fa pensar que hi ha encara possibilitat de "reconstrucció" quan, molt em temo, serà una immensa pèrdua de temps i energia. Les persones que decideixin fer-ho tenen tot el dret a intentar-ho, però molt em temo que és una operació semblant a voler fer el bany nou quan la casa està en ruïnes, afectada de ple en els seus fonaments.

Em sembla que no ens cal autoenganyar-nos més i adonar-nos de com el món postpandèmic ens porta a haver de pensar allò dit per Einstein: «Un problema no pot ser resolt des del mateix pla en què es va provocar». Cal, en tots els aspectes, superar els lideratges haguts fins ara perquè, com també ha afirmat Eudald Carbonell, s'ha demostrat sobradament que estan en mans dels més idiotes i ignorants que només han sabut servir les elits uniformitzadores. Quan amb tota la normalitat del món hem cregut que l'entreteniment rude i la distracció alienant eren cultura o que aquesta també s'havia de marcar a base de xifres i audiències, això em demostra com l'apocalipsi cultural és arribada. És el moment de repensar-ho, refundar-ho tot. Qui ho farà? Aquells que se sentin convidats a un món molt més obert a la ment abstracta i a superar la visió materialista-econòmica del món prepandèmic.